

דבר מנהל האגף המקצועי

אלי אהרון

בימים אלו חשבנו שהסתיים עוד סבב של לחימה מול החמאס בעזה, אבל כל תקרית מראה שזהו סיום זמני. הנושאים בנטל הינם התושבים והחקלאים של "עוטף עזה" והסביבה.

כדבר שבשגרה, מפריחי העיפיונים והבלונים המאורגנים של החמאס שורפים את שדות החקלאים, ללא התייחסות ממשית מצד ממשלת ישראל למצבם המתדרדר של החקלאים והחקלאות הישראלית.

לקראת סוף חודש יולי האחרון התקבלה החלטה בוועדת העבודה והרווחה, להטיל על מעסיקי העובדים הזרים חובת פיקדון לחשבון המדינה בסך 516 ש"ח לחודש לכל עובד, על חשבון פנסיה, וזאת במצב בו אנו מחויבים לשלם אגרות בלתי גיוניות וללא יכולת לקזז את ההוצאות האמיתיות שלנו בגין כל עובד בסך 1,150 ש"ח לחודש.

יש לציין כי החלטה זו כפופה לרוויזיה, המאפשרת לנציגות החקלאית לשכנע ו/או להביא הצעות חלופיות עד לאחר פגרת הקיץ של הכנסת.

בימים אלו התקיים דיון בהתאחדות חקלאי ישראל, בו הוחלט להיפגש עם נציגי האוצר, במטרה לקזז את סכום הפדיון על-ידי ביטול האגרה והחזרת נקודות הזיכוי. אשר לחקלאות האורגנית, ברצוני לציין את העובדה כי אנו ממשיכים לקיים מפגשים מקצועיים בתחומים הגד"ש, הירקות והמטעים באזורים השונים בארץ, ויש לכך היענות גבוהה.

הוחלט לתת מענה לחקלאי הערבה בקורס יסודות החקלאות האורגנית, שיתקיים במהלך החודשים אוקטובר- נובמבר 2018.

במהלך חודש ינואר 2019 ייפתח הקורס השנתי של יסודות החקלאות האורגנית. הקורס יתקיים ביהוד, במועצת הצמחים.

בלולי המטילות מתמודדים החקלאים עם שתי בעיות מציקות: מחלת הניוקאסל ומחלת המעיים הקוקסידים, ובענף הירקות מתמודדים עם בעיית הטוטה אבסולוטה. מדריכי הארגון במעקב מתמיד, להצגת פתרונות מתאימים לבעיות אלו. הארגון לחקלאות אורגנית יוצא בקריאה ובהמלצה לחקלאים, לעשות שימוש בארזות פלסטיק מתכלות, כחלק מהתנהלות ידידותית לסביבה, שהינה עמוד תווך בחזון האורגני.

אני מבקש להזכיר כי, בהתערבות "התאחדות חקלאי ישראל", הוחלט להאריך את מועד הגשת חוברת המפקד להקצאת עובדים זרים, וזאת כאשר:

1. ההקצאה לשנת 2019 תהיה לפי ההקצאה לשנת 2015.
 2. על כל חקלאי למלא תצהיר בנספח שנשלח על-ידי משרד החקלאות.
 3. חוברת לשנת 2020 תוגש בין התאריכים 1.1.19-28.3.19.
- כמו-כן, רשימת המקדמים לכל הגידולים הועברה למגדלים על-ידינו בנפרד. בימים אלו נחתם הסכם המים, המאפשר פיצוי בסך 520 מיליון ש"ח בגין פגיעה בחקלאים בעקבות קבלת תיקון 27 לחוק המים (חקלאים שאינם קשורים למערכת המים הארצית). המדובר בחקלאי הגליל העליון, סובב כינרת, עמק המעינות וכ- 1,000 בעלי בארות פרטיות.

ההסכם הינו ל-5 שנים וייכנס לתוקף בשבועות הקרובים. ולסיום, ועדה בראשות שר הבט"פ, גלעד ארדן, קיבלה החלטות בנוגע לטרור החקלאי, שעיקרן הגברה משמעותית של האכיפה וענישה. כמו-כן, האוצר יעביר לקנט סך של 16 מיליון ש"ח ויאפשר מכירת פוליסות ביטוח לחקלאים בגין נזקים אלו.

לבנו עם חקלאי עוטף עזה ועם נפגעי הטרור החקלאי, ותקוותנו כי בקרוב ייפסקו נזקים אלו, כולל נזקי החלטות הממשלה.

לרגל ראש השנה וחגי תשרי, אני מאחל לכל חקלאי ישראל שנה ברוכה מקודמתה, תכלה שנה וקללותיה, תחל שנה וברכותיה. חג שמח ושנה טובה.

דבר היו"ר

בני שמולביץ, יו"ר ההנהלה, הארגון לחקלאות ביולוגית-אורגנית

שלום חברות וחברים, שוב מתקרבים לסוף השנה ולחגי תשרי, ושוב נשב

ונעשה את חשבון הנפש האישי, החקלאי והכלכלי.

שוב יתברר לנו שקשה מאוד להיות חקלאי בארצנו הקטנה, ויותר מזה, קשה מאוד להיות חקלאי אורגני.

אבל אנחנו נגועים בחיידק האורגני, לא ניתן לשבור אותנו, וביחד נמשיך למשוך את העגלה ולהצליח.

הסתיימה עונה קיצונית בתוצאותיה, הצלחה בגזר, קשיים בתפוחי אדמה, תוצאות טובות יותר מבעבר בגידולי החממה, עונה בינונית פלוס בחלק מענפי הפירות. מחפשים עדיין להוסיף לעשייה סוגי פרי שונים, ובימים אלו אנחנו עוברים בין המגדלים ומנסים "לתפור" גידול למגדל. נשמח לעזור למתעניינים.

לצערנו המצב בדרום בכי רע. בנוסף לקשיי הגידול, טרור העיפיונים ואיום הירי המתמיד פוגעים בחקלאות קשות, ומיותר לציין שמשרד החקלאות אינו מתעניין במצבנו ובעתידנו.

בפרוס השנה החדשה, אני מאחל לנו שנת בריאות ושגשוג, שנה אשר נוכל בה להחזיר את החיוך לשפתותינו ולחזור וליהנות מפרי ידנו.

שנה טובה

תוכן עניינים

1	דבר היו"ר	6	חיטוי סולרי רציף או בערוגות, עם או ללא טפטוף - בנגב ובעמקים
2	משק לדוגמא	8	בתעשייה
3	עצות מקצועיות לעונה	8	פעילות בארגון לחקלאות אורגנית
5	רשמי סיור בחקלאות האורגנית	11	דוח מצב החקלאות האורגנית בישראל

"אורגני שלי" - פרסום הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית
 רח' היסמין 1 רמת אפעל 52960 טלפון: 03-7361097/8 פקס: 03-7361103
 מערכת: בני שמולביץ, אלי אהרון מזכירת מערכת: יפה אלפי-טל
 זיא"ל: yafa@organic-israel.org.il אתר הארגון: www.organic-israel.org.il

משק לדוגמא משק חקלאי אורגני ומלון בוטיק מצפה הימים - סיפורו של מייסד - "ד"ר ירוס"

ערכה ד"ר שירלי גזית מתוך עלון מלון מצפה הימים
ובעקבות ביקור במקום

ד"ר ירוס - אריך יעקב ירוסלבסקי, נולד ב-23 במאי 1892 ברסטנבורג שבגרמניה (פרוסיה המזרחית). התסיסות החברתיות בגבולותיהן של גרמניה ורוסיה לא פסחו גם על רסטנבורג ועל יהודי האזור, וניצני התנועה הלאומית היו ניכרים והטביעו חותמם על הצעירים, ביניהם ד"ר ירוס, שהפך לצינוני נלהב. ד"ר ירוס סיים את לימודיו האקדמיים כרופא באוניברסיטה בפרייבורג, ובמלחמת העולם הראשונה שירת כרופא בצבא הגרמני. עם תום המלחמה נשא אישה וכעבור זמן קצר, בדצמבר 1920, הפליג לפלשתינה.

בשנת 1923 הגיעו הוריה של רעייתו לביקור בארץ. באחד מטיוליהם הגיעו לצפת, וברדתם לכיוון ראש-פינה, ביקש ד"ר ירוס מהנהג לעצור בנקודה מסוימת. ירד מהמכונית, עלה על ההר והתהלך מוקסם מהמקום. באותו רגע נדר בלבנו, כי יבוא יום ובמקום זה בדיוק יבנה את בית ההבראה, שיסודותיו יהיו מושתתים על תזונה אורגנית צמחונית ועל דרכי טיפול טבעוניות.

ד"ר ירוס הפסיק לאכול בשר וזגים והפך להיות צמחוני אדוק. "לא אני יצרתי את החיה, ואין ברשותי לנתק את חייה", אמר והפך את הצמחונות למוטו, אשר ליווה את חייו.

זמן קצר לאחר שובם הביתה מהטיול בגליל, קיבל ד"ר ירוס מכתב מבית החולים בו עבד, "הדסה", בו הודיעו לו על העברתו לראש-פינה. הוא ראה בכך אצבע אלוהים והתחיל מיד במו"מ על רכישת קרקע, כאשר חמיו שלח לו ולרעייתו כסף לרכישה. בשנת 1926 הצליח להשלים את העסקה, והאדמה הנכספת הפכה לרכושה של המשפחה.

כך לבד, כשהם משתכרים מעבודתו כרופא בראש-פינה והסביבה, התחילו בני הזוג בעבודות להכשרת השטח, וכל רגע פנוי בילו שם. שבועות וחודשים עסקו בסיקול אבנים ובהקמת גדרות וטרסות, עד שלבסוף הגיע היום בו אפשר היה להתחיל לנטוע על חלק מהשטח. ניטעו שם עצי פרי ועצי יער רבים, ומאחר שבחודשי הקיץ הארוכים היה מורגש מחסור במים, פנה ד"ר ירוס לזעזע המושבה של ראש פינה בבקשה לאשר לו מכסת מים, ולו בצינור דקיק בלבד. לאחר ויכוחים רבים וקשים, הודיע הוועד כי ירוס לא יקבל מים. בלית ברירה נאלץ להיעזר בחמור ובאדם נוסף להעברת שני פחי מים, משימה לא קלה, בשל תנאי השטח הגרועים והעלייה התלולה. אך למרות זאת, ד"ר ירוס שמח שהתאפשר לו להשקות את השתילים עם ה"טיפות" האלה.

העבודה על ההר הייתה קשה, היה מחסור במים, והמקום ידע אסונות: ב-1939 עקרו פורעים ערביים למעלה ממאה עצי ברוש. ד"ר ירוס קונן על הברושים, שאותם נטע במו ידיו תריסר שנים קודם לכן, שהושמדו בן לילה. במקום פרצו גם שריפות יער, אם בשל חום או בשל מעשה ידי

אדם. למרות הנזקים, הוא לא נכנע והמשיך לנטוע ולקוות, כי יבוא יום ויקים בגליל העליון את חלומו - מעון לצמחונים ולטבעונים. הוא האמין שיש באוויר הנפלא כוח לרפא, וכי בכוחה של השלווה הנסוכה במקום לתת חיים חדשים. בשנת 1936 בנה בריכה לאגירת מי גשמים בקיבולת של 1,100 קוב. המים מן ההרים

שנאגרו בבריכה שימשו להשקיית העצים והצמחים והביאו לפריחת המקום.

שלוש שנים לאחר מכן, בשנת 1939, הכין הארכיטקט זאב רכטר, שהקים את "היכל התרבות" בתל-אביב, תכניות לבניית בניין בן שתי קומות על גג הבריכה. למרבה הצער, הופיעו בשטח נציגי הצבא הבריטי ואסרו על הבנייה. הם הכינו אז ביצורים להגנה כנגד פלישת צבא רומל לגליל, דרך לבנון, ובנייה כזו הייתה משבשת להם את התכניות.

כך נדחתה אפוא, שוב, תכנית הבנייה של "מצפה הימים" לעוד כמה שנים. במקביל לדחייה פעל ד"ר ירוס לקידום המימון לבנייה. הוא פנה למוסדות שונים, לקופ"ח, לאנשים פרטיים בעלי אמצעים, למלונאים ולאחרים וביקש מהם שיהיו שותפים להקמת מפעל חייו. הוא גם הציע לתת להם את האדמה בחינם, ולו רק כדי שפינת הקסם בגליל תתחיל לחיות. כולם השיבו לו באותה לשון: "איננו מאמינים שהרעיון שלך מעשי, כי השטח רחוק מהעיר". היו שהציעו לו קרקעות במקומות אחרים, כמו טבעון, אבל ד"ר ירוס נשאר בשלו: "אין מקום עם אוויר כמו הגליל, ולא אביא חולים למקומות שאינם מתאימים", טען. משום שהיה אידיאליסט וקשור בכל נימי נפשו למקום, דחיית ביצוע הרעיון גרמה לו לעתים לדיכאונות ולייאוש, למרות שמטבעו היה אדם שמח, אופטימי ואוהב חיים.

אז התרחש מפנה. אחד ממקורביו אמר לו: "למה לך לחזר אחר משקיעים ומוסדות. יש לך 115 דונם, קח את מעט הכסף שברשותך וקום והתחל לבנות, ולו רק שלושה חדרים".

ד"ר ירוס "נדלק", והעניין התחיל להתגלגל. התכנית המקורית נזנחה, ובמקומה גובשה אחרת: לבנות חדר-אוכל, מטבח וחדר מגורים עבור המשפחה, ומעליהם שלושה או ארבעה חדרים לאורחים. התכנית הוגשו לאישור המשרדים הממשלתיים הנוגעים בדבר, ולבסוף, גם זאת לאחר עיכובים, הושג רישיון בנייה. בסתיו 1966, 40 שנה לאחר רכישת השטח, החלת הבנייה. הבית היה אמנם פשוט, אבל היו בו חום רב ותחושה של חלוציות. ב"מבצע" נוסף נתלה שלט ליד הכביש, ועליו המילים "מצפה הימים". את השם הגו האב ובניו, כשישבו יחדיו שנים לפני הבנייה וגילו כי במקום בו יוקם בית ההארוחה שלהם רואים את שני הימים: הכנרת והחולה.

בשנת 1969 חובר המבנה אל צינור המים הארצי ואל רשת החשמל. במשך הימים הוסיפו בהרים עוד שביל, עוד דרך, עוד כביש, בערך כ-2,000 מטרים סלולים בכל השטח. כל התקדמות, קטנה כגדולה, היוותה סיבה לשמחת היצירה. מאז ועד היום צמח מצפה הימים למלון בוטיק ייחודי ומצליח, הנשען על תפיסותיו האידיאלוגיות של ד"ר ירוס. למקום צביון ייחודי והוא משלב אווירה כפרית וסביבה ירוקה בגינות הירק הרבות ובעצי הבוסתן השזורים בו. המשק מספק את תוצרתו האורגנית האיכותית לאורחי המלון, הנהנים ממזון אורגני, טרי ובריא ומאווירה פסטורלית משכרת בין גינותיו. "מצפה הימים" של היום משתדל לחיות נאמן לדרכו ולאמונותיו של החלוץ והיוזם, ד"ר אריך יעקב ירוס.

עצות מקצועיות לעונה מטעים, פרדסים וכרמים - עדכונים והמלצות לעונה

ד"ר יזהר טוגנדהפט, מרכז תחום מטעים והזנת הצמח

הזנה

קטפי פירות הקיץ בעיצומו, גם בציר הענבים. הגידול בפתח וגם אבוקדו מוקדם. חשוב להקפיד על הזנה תקינה לעצים. הבסיס הוא הספקה שגרתית של קומפוסט טוב ובשל. חשוב להקפיד שפיזור הקומפוסט יתאים למערכת ההשקיה. קומפוסט יבש אינו מועיל כלל. יש לפזר במעגל ההרטבה של המתז או בתוך תלם באדמה, מעל או מתחת לשלוחת הטפטוף. למשקים בטפטפות נעץ אפשר לחפור בור בנפח המתאים, למלאו בקומפוסט ולנועץ צינורית מהטפטפת אל החומר האורגני.

במינים הזקוקים למנת חנקן גדולה, כמו הזדרים או אפרסק, וגם במינים אחרים אם העצים חלשים, יש לתת זיבול קיצי. פעולה זו מחזקת את העץ לקראת הסתיו ומעלה את מאזן הפחמימות בו לקראת החורף. מצב כזה מאפשר התעוררות טובה יותר באביב. כן, גם בירוקי עד.

לשמחתנו, יצרנים חדשים מצטרפים למעגל יצרני הקומפוסט האורגני ולחברי הארגון. התחרות מאפשרת לכם, המגדלים, לדרוש קומפוסט בשל, ולא להתפשר על איכותו. המדדים הישנים והטובים ישימים, ויש להשתמש בהם: חומר לא חם, לא מסריח מאמוניה, פריך ואחיד, עם ריח טוב של אדמת יער פורייה. ריח זה מעיד על פעילות רבה של אקטינומיצטים, שמתפתחים בקומפוסט במהלך שלב ההבשלה. בנוסף, יש לדרוש מהיצרן אנליזות מעבדה המעידות על איכות הקומפוסט. חשוב לדרוש קומפוסט עם תכולת חומר אורגני גבוהה, יחס C/N בתחום 10-13 ויחס חנקן לאמון לפחות גדול מ-1.0 ורצוי שיהיה גדול מ-5. יחס חנקן/אמון קטן מ-1 מעיד על קומפוסט לא בשל. קומפוסט כזה ידף ריח אופייני של אמוניה. עלות ההזנה וטיוב הקרקע משמעותית, ולכן מומלץ להשקיע מעט ולשלוח למעבדה דוגמה מהערימה שנשפכה אצלכם. כך ניתן לדעת בוודאות על מה שילמתם.

אני מבקש להזכיר את האיסור לפזר חומר אורגני לא מעובד. חומר שלא עבר תהליך כלשהו של תסיסה וחיסום עלול להכיל זרעים של צמחי בר או חיידקים פתוגניים לאדם או לגידול. חומר לא בשל עם תכולת פחמן גבוהה יתפרק בשדה. בשלב זה מיקרואורגניזמים שואבים חנקן מתמיסת הקרקע ומונעים את החנקן מהגידול.

אם נדרשת תוספת חנקן לגידול, אפשר ליישם כמות קטנה של גואנו או זבל עוף מטופל, שעבר חימום מהיר. גם חומרי ההזנה הנוזליים, שהם תוצרי פירוק של חומרים אורגניים ממקורות שונים, מתאימים למטרה זו. זיכרו לתת לקרקע רק את הכמות הדרושה לגידול. עודפי חומר אורגני, בעיקר חנקות, עלולים להישטף אל תת-הקרקע ולהגיע למי תהום.

הגנת הצומח

מגוון המינים, הזנים ואזורי הגידול השונים בארץ אינם מאפשרים לתת כאן המלצות הגנת הצומח. במסגרת הביטאון אדווח על מספר פעילויות כלליות בתחום.

ציקדת הדבש גורמת לנזקים קשים במטעי התמר האורגניים. החיפוש אחר פתרונות יעילים הוביל לגיוסן של כמה חברות, שיבחנו את החומרים שלהן לצורך הרחבת התווית. לציקדה זו עונת פעילות ארוכה מאוד, והמסקנות טרם גובשו. פעילות זו לימדה אותי "על בשרי" עד כמה חשוב לקשור את החברות להמשיך לשווק ולהוסיף חומרי הדברה למגדלים האורגניים.

נוסף על מספר קטן של חומרים פעילים ממקור טבעי, קיים גם הקושי הרגולטורי והכספי של רישום חומרי הדברה לשוק כה קטן. "מזלנו"

שהדרישה להפחתת שאריות בתוצרת הטרייה הקונבנציונלית מוביל מגדלים אלה להשתמש בתכשירים מהעולם האורגני. אין ספק שיש לפעול תמיד כדי לגדל עצים בריאים ולשמר את המגוון הביולוגי במטע, אולם לעיתים התפרצות של אורגניזם יוצרת נזק כלכלי שמחייב התערבות. רק אז מסתבר שאין בנמצא חומר מתאים שמותר לשימוש. משימתנו להקדים, במידת האפשר, תרופה למכה.

כורמים שונים נוטעים או מרכיבים זני ענבים חדשים מתכנית ההשבחה של מינהל המחקר החקלאי. התוצאות מעניינות, בעיקר מבחינת התגובה למחלות נוף ופרי. בתכנית ההשבחה אין תשומת לב לעמידות למחלות או לאיכות פרי, המושגת ללא הורמונים סינתטיים, ולכן בכרם האורגני יש הפתעות במהלך הגידול. יש להמשיך ולבחון את ההתנהגות של הזנים השונים, משום שחלקם מעניינים ויכולים להיות מנוע להרחבת הצריכה של ענבים אורגניים.

שיתוף הפעולה עם המכון להדברה ביולוגית נמשך. אחת ממשימות המכון, השייך לענף ההדרים, היא לייבא לישראל ולאקלם כאן אויבים טבעיים למזיקי הפרדס. דא עקא, מזיקי פרדס פוגעים גם במינים אחרים. המטעים האורגניים, בהם יש לחץ הדברה נמוך, נמצאו מתאימים לשמש עוגנים לביסוס חרקים מועילים אלה. בשיתוף עם ד"ר מור סלומון, אני מפזר בפרדסים, במטעים ובבוסתנים נבחרים צרעות טפילות לזבוב האפרסק ולזבוב הים התיכון, וכן חיפושיות טורפות לכנימות מגן (כנימת המוץ, הפסיק, כנימה אדומה ושחורה, פרלטוריה ועוד).

לרועים להרחיב עוד יותר את הבנתם בעולם פרוקי הרגלים, אמליץ על שלושה ספרים מצויינים שפורסמו לאחרונה: מזיקי ההדרים ואויביהם הטבעיים בישראל (עורך ראשי: רועי כספי); פגעי עצי פרי נשירים בישראל (עורך ראשי: שמעון ביטון); אקריות בחקלאות ישראל (צלילה בן דוד, יעקב גוטליב, אריק פלבסקי ואיתן רכט). את שני הראשונים אפשר לרכוש במחלקת הפרסומים של שה"מ ואת האחרון בשירותים להגנת הצומח.

קורסים וימי עיון

המחזור השני של **הקורס המתקדם לחקלאות אורגנית** התקיים השנה באפריל-מאי, במתכונת שונה מהמחזור הראשון. השנה צומצם מספר השעות הפרונטליות לטובת סיורים בשטח. הקורס התקיים במתכונת "קורס נודד". כל מפגש התקיים במקום אחר בארץ וכלל הרצאות וסיור. כ-20 משתתפים הטריחו עצמם לגליל העליון, לנווה יער, למרכז ולנגב. אני רואה חשיבות רבה בהפגשת המגדלים עם החוקרים המובילים בתחומים הנוגעים לעשייה האורגנית, אך המשתתפים מצביעים ברגליים ומעדיפים את היציאה לשדה ואת השיחה עם המגדל. התגובות החיוביות של משתתפי התכנית מלמדות אותי שהמינון

- עם קבלת הקומפוסט, מומלץ לשלוח דגימה למעבדת שירות שדה, כדי לאפיין את איכות הקומפוסט.
- למניעת התבססות והתפשטות של נמטודות חופשיות ועפצים, מומלץ ליישם גם זבל עוף המאושר לשימוש על-ידי חברות הפיקוח. יש לפזר את הזבל באופן אחיד על פני כל הערוגה ולהצניע בתיחוח.
- חשוב להרטיב את הקרקע לאחר פיזור הזבלים ולהמתין להנבטת הזרעים (חיטוי סולרי אינו קוטל זרעים), ורק לאחר מכן לבצע תיחוח שטחי לעומק של כ-25 ס"מ.
- באדמות כבדות/חצי כבדות מומלץ לעשות ערוגות מוגבהות.
- יש לפרוס טפטוף על שורות השתילה, להשקות דרך הטפטפות כ-20 קוב, להמטיר כ-40 קוב ולבצע חיטוי סולרי.

חיטוי סולרי

חיטוי סולרי מבוצע על-ידי כיסוי קרקע ביריעות פוליאתילן שקוף במהלך הקיץ (יוני-יולי). מומלץ לבצע חיטוי במשך לפחות 25 יום. חיטוי סולרי משמיד מחלות ופגעים, כמו קשיונה, פיתיוס, נמטודות חופשיות ועשבים חד-שנתיים. במהלך החיטוי יש להשקות דרך הטפטפות אחת לשבוע כ-5 קוב לדונם. חיטוי סולרי יהיה יעיל יותר ככל שקרינת השמש תחדור יותר למבנה, ולכן מומלץ בבתי צמיחה לבצע את החיטוי לפני פריסת הניילון על המבנה. כך גם בבתי רשת, חיטוי סולרי יהיה יעיל יותר ככל שהרשת תהיה נקייה יותר.

ברונוכיט מדבקת בעופות - Infectious Bronchitis

ד"ר יצחק שטרן

ברונוכיט מדבקת היא מחלה ויראלית של תרנגולות, הפוגעת במערכות רבות וחשובות של העוף. המחלה אובחנה לראשונה בארה"ב בתחילת שנות ה-30 של המאה העשרים. הוגדרה בשנים הראשונות כמחלה ויראלית קלה, הפוגעת בדרכי הנשימה של עופות צעירים. המחלה אופיינה בתפוצה מהירה מאוד בתוך הלהקה, כשהתחלואה הגיעה עד ל-100%, אך התמותה הייתה נמוכה מאוד ולא משמעותית. במשך השנים התברר שהמחלה היא הרבה יותר מורכבת.

גורם המחלה - וירוס מקבוצת קורונה (Corona virus), שאחת התכונות החשובות שלו היא שינויים משמעותיים ויצירת סרוטיפים שונים של הווירוס, הגורמים לפגיעה באיברים שונים בגוף העוף ולשינויים משמעותיים בהתחסנות.

המערכות שנפגעות

1. **מערכת הנשימה**: במיוחד דרכי הנשימה העליונות, דבר הגורם לחרחורים ולנזלת, בדרך כלל פגיעה קלה יחסית (נגרם על-ידי הווירוס הקלאסי הראשוני שבודד ומכונה זן מסצ'וסטס).

2. **מערכת ההטלה**: הווירוס פוגע בצינור ההטלה, בדרך כלל בגיל צעיר מאוד, וגורם לנזק בלתי הפיך, דבר העלול להביא לכך שהתרנגולות אינן מטילות בכלל או לפגיעה בקליפת הביצה. נגרם גם הוא על-ידי הווירוס המכונה מסצ'וסטס וכן על-ידי וירוסים המכונים וריאנט 1 ווריאנט 2.

3. **הכליות**: הברונוכיט הכלייתית נגרמת על-ידי הווירוסים וריאנט 1 ווריאנט 2. המחלה מאופיינת בפגיעה קשה בכליות עם תמותה שיכולה להגיע לרמות

בתמונה: בצד שמאל למטה 3 ביצים תקינות לעומת ביצים פגועות כתוצאה מברונוכיט מדבקת.

במתכונת זו נכון וטוב. מבחינה לוגיסטית, הפעלת "קורס נודד" היא כאב ראש רציני, אבל האפשרות להציג מגדלים, גידולים ואזורים שונים שווה את המאמץ. גם המפגשים השבועיים בין מגדלים, מדריכים וחוקרים היו פוריים ביותר.

בתחילת חודש יולי התקיים **מפגש של מגדלי הזית האורגני**. התארחנו אצל משפחת נוי מאיר בבית הבד "ריש לקיש" במושב ציפורי. במפגש השתתפו נציגי 15 משקים מתוך 29 משקי שמן זית אורגני, החברים בארגון. הוצגו דגשים לעונת הקיץ והערכות למסיק. איילה נוי מאיר, המשמשת גם כראש פאנל הטועמים (צפון) של ענף הזית, הזכירה לנו מהם הריחות הרצויים בשמן ובעיקר מהם הריחות השליליים, שצריך למנוע את התפתחותם. במסגרת המפגש נדונה בהרחבה השאלה כיצד לכוון את הגידול, המסיק ובית הבד לעצירת שמן זית כתית מעולה, שיעמוד בתקן הישראלי החדש לשמן זית.

במסגרת המפגש עלתה השאלה כיצד ניתן להמשיך ולקיים משק רווחי בתנאי תחרות קשה. הכמות של שמן זית אורגני הנצרכת בישראל קטנה. היצרנים צריכים להתחרות גם ביבוא של שמן זית אורגני, בחוסר המודעות של צרכנים לאיכות הנדרשת של שמן זית בכלל ובכל מה שנדרש מהמגדל האורגני בפרט. נראה כי הדרך להתגבר על קשיים אלה היא לפנות ישירות ללקוח. ד"ר יפעת ראובני מבית הספר למנהל עסקים באוניברסיטת תל אביב, החוקרת כלכלה חברתית, תרמה לדיון מתובנותיה על היתרונות והחסרונות שבהתארגנות של משקים קטנים לקידום השיווק, יצירת מותג ועוד. חלק מהמשתתפים החליט להתניע מהלך משותף לבידול אזורי ולמיתוג של שמן זית אורגני ישראלי לצורך יצוא.

הכנת קרקע בירקות אורגניים בבתי צמיחה: המלצות לקראת עונת 2018/19

איציק כהן, מדריך ירקות בבתי צמיחה אורגניים

סינטזיה

חשוב ביותר ליצור סביבת גידול בריאה באמצעות מניעת מעבר של מזיקים ופגעים שונים מעונה לעונה. לכן, מומלץ וחשוב מאוד להקפיד ולנקות את בתי הצמיחה ואת השטח מסביב משאריות גידול ועשבייה, כדי למנוע אילוח של הגידול בפגעים שונים.

הירקות האורגניים בבתי צמיחה רגישים מאוד למגוון מחלות ווירוסים שמועברים על-ידי חרקים, כמו כנימות עלה, כנימת עש הטבק, תריפסים למיניהם וכו'. לכן מומלץ לאטום את היקף בתי הצמיחה, כולל האזור שמתחת למרזבים, ברשתות 50 מ"ש, וכן מומלץ ליצור "כניסה כפולה" בפתח המבנים, כל זאת כדי למנוע חדירת מזיקים למבנה.

הכנת הקרקע/פוריות/זיבול

פוריות הקרקע מהווה בסיס לחקלאות אורגנית מוצלחת, והמרכיב העיקרי בטיפוח פוריות הקרקע הוא יישום קומפוסט איכותי וחיטוי סולרי. הקומפוסט חייב להיות מאושר לשימוש בחקלאות אורגנית על-ידי גופי הפיקוח השונים.

רשימת ספקי הקומפוסט האורגני המאושרים נמצאת בשירותים להגנת הצומח במשרד החקלאות.

עיבוד קרקע

רצוי להשתמש במשתת לפתיחת הקרקע לאחר הוצאת הגזם מהגידול הקודם (עומק כ-40 ס"מ), ללא הפיכת הקרקע.

זיבול

- מומלץ לפזר בקרקע חולית חדשה כ-10 קוב קומפוסט לדונם. בקרקעות ותיקות ניתן לרדת ל-7 קוב לדונם.

ביקור בטחנת קמח יפו אלי אהרון

ביקרתי בטחנת הקמח של מיקי אפטה ביפו. כבוד גדול היה לי להיפגש עם מיקי, איש יקר שזה שנים רבות עוסק בתחום, עוד מהתקופה שרוב העבודה בטחנת הקמח היתה מתבצעת ידנית. כיום, אומר מיקי, הכול מתבצע באמצעות מיכון

חדשני, וצריך להקפיד על ביצוע מדויק וברמה גבוהה.

מיקי עוסק בחלק האורגני של הטחנה זה למעלה מ-15 שנים: "עברנו את כל חבלי הלידה של האורגני, ואנו מודעים לכל הדרישות ופועלים לפי כל הכללים המוכתבים לנו באמצעות חברת הפיקוח אגריאור". האגף האורגני מופרד לחלוטין מהחלק הקונבנציונלי של הטחנה.

למעשה, מצוין מיקי, הטחנה פועלת במסגרת 3 קווים:

- החלק הגדול (כ-200 טונות) הינו הקמחים הקונבנציונליים הרגילים.
 - החלק הבינוני נוגע לקמחים המיוחדים: קמח שיפון, קמח מלא, כוסמין ועוד.
 - החלק הקטן יותר והמהווה כ-5% מכלל הייצור הינו הקו האורגני. חומר הגלם נרכש בעיקר מחו"ל, בעיקר הכוסמין והשיפון המובאים בשקים גדולים.
- מיקי מוסיף ומציין, כי על אף שחומר הגלם המיובא מחו"ל זול יותר, הטחנה רוכשת גם מחקלאים בארץ, כמו למשל מתל יוסף, מבית אלפא ומשדה אליהו, כי הטחנה מעדיפה חומר גלם כחול-לבן. לקוחות הטחנה כוללים את "הרדוף", שהם הלקוחות הגדולים, וכן מפעלים המשווקים את תוצרתם ליצוא, כמו "מצות כרמל" "מעדני בר" ועוד.
- הטחנה מרשימה, ואנו מאחלים למיקי אפטה אריכות ימים והצלחה כלכלית.

רשמי ביקור ב"יבולי בר" במושב צור משה אלי אהרון

יחד עם גיורא סלוס, ערכנו ביקור ב"יבולי בר" לשיווק תוצרת חקלאית אורגנית, במושב צור משה בשרון. מטרת הביקור הייתה להציג את פעילות הארגון מול חבריו ולקבל היזון חוזר לגבי פעילות השותפות "יבולי בר".

"יבולי בר" משווקת תוצרת חקלאית של חקלאים אורגניים בעיקר ל"שופרסל" ול"טבע קסטל", בסדר גודל של מאות טונות בודדות בחודש. איתי שפירא, שהינו אחד הבעלים של "יבולי בר", ציין בפנינו כי הפעילות מתבצעת מול חקלאים רציניים, שיכולים להוות כתובת לשיווק רציף במהלך השנה.

כמו-כן, הוסיף איתי, יש חשיבות רבה להצטרפות כל החקלאים האורגניים לארגון לחקלאות אורגנית, כדי לייצר כוח משמעותי מול הממסד החקלאי

גבוהות ביותר של 30%-60%. התמותה נגרמת בדרך כלל מפגיעה בכליות ומזיהומים משניים.

התמודדות עם המחלה

כפי שצוין, הווירוס הגורם למחלה משתנה מדי כמה שנים, כך שתרכיב לזן מסוים אינו תמיד יעיל לזן המופיע בשדה. לכן פותחו במשך השנים מספר תרכיבים שונים לזני המחלה השונים.

בארץ משתמשים בתרכיבי חיסון לזן הקלאסי, מסצ'וסטס, וכן לשני זנים נוספים, האחד וריאנט 1 והאחר וריאנט 2. תרכיבי החיסון יעילים כשתהליך החיסון מתבצע כראוי.

יש להקפיד לחסן את להקות העופות מגיל צעיר מאוד (החל מימים ראשונים) ולהמשיך לחסן מספר פעמים נוספות. החיסון נעשה בשלושת סוגי התרכיב לפי תכנית של הרופא הווטרינר המטפל. יש לזכור שחיסון הוא אחד האמצעים, אך לא היחיד. הגורם החשוב לא פחות הוא שמירה על בטיחות ביולוגית ובידוד הלולים. **יש לוודא שלהקות הפרגיות שאנו מקבלים חוסנו בכל שלושת זני התרכיב, והדבר מצוין בדף החיסונים שמלווה כל להקה חדשה.**

רשמי סיור בחקלאות האורגנית

ביקור בטחנת הקמח "שטיבל" אלי אהרון

"שטיבל" הינה רשת טחנות הקמח המובילה בישראל. מייצרים בה ומשווקים מגוון קמחים מסוגי חיטה שונים ובדרגות קילוף וטחינה שונות, כגון קמח מלא, קמח לעוגות, לפסטה, לסולת ועוד. בין השאר, מייצרים בטחנה זו קמח אורגני, עשרות טונות בחודש, וכל זאת בפיקוח של חברת "אגריאור".

במסגרת ביקורי בטחנת הקמח ב"עד הלום" נפגשתי עם מנהל המו"פ, דוד פרידמן (פרדי).

מנהל הטחנה ציין, כי בעבר אפשרו להשתמש במערך הטחינה הקונבנציונלי גם עבור האורגני, וזאת לאחר שטיפת המערך, אך מהר מאוד עברה הטחנה להשתמש בקו נפרד לאורגני, וזאת בעקבות איתור רמת חומר אסור במסגרת השיווק ל"הרדוף".

פרדי, מנהל המו"פ, ציין כי שימוש במערכת נפרדת לאורגני הינו בעייתי בגלל ההיקף המצומצם של הטחינה האורגנית וטען כי המכשור הרגיש כיום, לאיתור שאריות חומרים אסורים, מחייב תקן שהוא מעט מעל האפס ובדרך זאת מאפשר שטיפת מערך טחינה ושימוש במערכת קונבנציונלית.

פרדי הופנה לצחי סקלסקי, מנכ"ל אגריאור, לבחינת האפשרויות בנושא זה.

אכן יאקי הינו חקלאי ציוני, הנאחז בקרקע על אף כל הקשיים ומגיע לתוצאות טובות מאוד, תוך הקפדה על הנחיות גידול בתחום האורגני. נראה לנו שאצל יאקי הנמרץ לא נאמרה המילה האחרונה ועוד נראה אותו מגדיל את היקף הגידולים בד בבד עם שמירה על כללי גידול שיביאו אותו לתוצאות מקסימליות. אנו כמובן נמשיך ללוות את יאקי ומאחלים לו הצלחה.

חברת "גליל ביו גז" טכנולוגיות במושב מיטב

מושב מיטב הינו מושב עובדים בחבל התענך השייך למועצה האזורית גלבוע, שהוקם בשנת 1954 על-ידי עולים מעיראק ומכורדיסטן. מרבית תושבי היישוב עוסקים במקצועות חופשיים, וחלקם עדיין עוסק בחקלאות. קידמו את פנינו חיים צרפתי ושלמה יוסף, שהינם הבעלים של חב' "גליל ביו גז", יצרנים ומשווקים של הדשן GB. כיצרני הדשן הם אוספים זבל עופות מהלולים באזור התענך, מבצעים מיצוי במים, תהליך סינון ופעולות נוספות, כאשר המוצר הסופי הינו דשן נוזלי, המאושר כאורגני ומפוקח על-ידי חברת סקאל. הבעלים מעוניינים להפיץ את הדשן בקרב החקלאים ומבקשים את סיוע הארגון לחקלאות אורגנית בביצוע תצפיות וניסויים בחלקות מגדלים, לצורך הוכחת יעילותו של הדשן. הארגון כמובן יסייע בביצוע מחקרים מקצועיים באמצעות צוות המדריכים, כאשר ההפצה והשיווק יבוצעו על-ידי הבעלים עצמם. אנו מאחלים להם הצלחה.

חיטוי סולרי רציף או בערוגות, עם או ללא טפטוף - בנגב ובעמקים

ד"ר שירלי גזית, ממ"ר גידול ירקות וגד"ש - הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית בישראל, אבישי זה - מומחה למיכון וטכנולוגיה בחקלאות

מבוא

במשך האורגני, בהעדר חומרים להדברת מחלות קרקע ועשבייה, האמצעים העומדים לרשותנו לניהול עשבייה כוללים: מחזור זרעים, שיטות עיבוד, חיפוי קרקע וחיטוי סולרי. עבודות בנושא "יעילות החיטוי הסולרי להדברת מחלות קרקע ועשבייה" קיימות כבר שנים (פרופ' יעקב קטן - הפקולטה לחקלאות ברחובות, פרופ' אברהם גמליאל - מינהל המחקר החקלאי בבית דגן ועוד). בשנים האחרונות נעשו מספר ניסיונות מוצלחים בחיטוי סולרי במשקים לגידול ירקות בנגב ובעמקים. בהמשך לתוצאות ניסיונות אלו, הכניסו משקים רבים בנגב את החיטוי הסולרי כשלב מקדים לגידולי שורש שונים, ובעמקים הכניסו אותו כשלב מקדים לגידול עגבניות לתעשייה וגידולי שורש. בשיטת החיטוי הסולרי ניתן לחפות בפלסטיק ערוגות בודדות או לחפות את שטח החלקה כולה בחיפוי רציף. עלויות שתי שיטות החיפוי שונות למכביר: עלות חיפוי שטח באופן רציף מוערכת בכ-1,500 ש"ח לדונם, בעוד עלות החיפוי של ערוגות בודדות מוערכת בכ-500 ש"ח לדונם (כשליש מעלותו של חיפוי רציף).

ובמטרה לקדם את הרעיון האורגני בקרב הצרכנים, להגברת הצריכה בתחום זה. יש לציין כי שותפות "בולי בר" חברה בארגון לחקלאות אורגנית מיום הקמתה.

רשמי ביקור בגאולים, בליבנים ובמיטב אלי אהרון

המדריך איציק כהן ואנוכי קיימנו ביקור במשקים חקלאיים במושב גאולים, ביישוב ליבנים ובחברה לייצור דשן GB במושב מיטב.

משק אהוד נחשון במושב גאולים

מושב גאולים בשרון הוקם בשנת 1938 על-ידי עולים מגרמניה כמושב חקלאי שיתופי, ובשנת 1945 הוחלפו תושביו בעולים מתימן, וזאת לאחר שהגרעין הקודם עבר לכפר ידידיה, בו ניתן היה לקיים חקלאות במסגרת של משקים פרטיים. אהוד נחשון הינו חקלאי, המגדל תות שדה בשטח פתוח זה כ-14 שנים. לאהוד 50 דונם תות שדה ומתוכם כ-6-7 דונמים תות בגידול אורגני. רוב התוצרת האורגנית משווקת במכירה ישירה לתושבים המגיעים למשקו מכל האזור, והעודפים מועברים למרכולים בסביבה. חלק מהמכירה הישירה מתבצע במסגרת של קטיף עצמי, שמבחינת המבקרים הינו חוויה בפני עצמה. בכל גידול (האורגני והקונבנציונלי) אהוד כמעט שאינו משתמש בחומרי הדברה אלא בחרקים טורפים של "ביו-בי". התרשמנו כי לפנינו חקלאי חרוץ הפועל, בין היתר, לקבלת היתרים מתאימים להקמת מרכז מבקרים במשק, ואנו מאחלים לאודי הצלחה רבה.

משק יאקי אוחנה ביישוב ליבנים

ליבנים הוא יישוב חקלאי וקהילתי בגליל העליון, השייך למועצה האזורית מרום הגליל. הישוב הוקם בשנת 1982 על-ידי 10 אנשים מהמושבים בסביבה, וכיום הוא מונה כ-400 משפחות. רוב התושבים נטשו את העיסוק בחקלאות ועובדים מחוץ ליישוב בתפקידים ובמקצועות שונים. החממות הנטושות הן עדות לכך שבעבר עסק חלקם בגידול ירקות. יעקב (יאקי) אוחנה החליט לשקם מספר חממות ולגדל בהן מלפפונים. כיום יאקי מגדל כ-5 דונמים מלפפון אורגני, בסיוע של צעירים מתנדבים של "השומר החדש", שהינו תנועה חברתית, חינוכית וציונית שמטרתה שמירה על אדמות המדינה, תוך סיוע והעצמת החקלאים וגורמי האכיפה.

עונת קיץ 2017

בעונת קיץ 2017 חופו במשק האורגני כ-1,800 דונם. מתוכם, 850 דונם חופו בנגב, רובם לפני גידול גזר, כאשר רוב החיפוי היה בערוגות וללא שלוחות טפטוף. רחב חיפוי הניילון על הערוגות היה כ-110 ס"מ, על ערוגה ברוחב של כ-140 ס"מ, זאת במידה שמבנה הערוגות נשמר טוב למשך זמן החיטוי. בעמקים חופו כ-880 דונם, רובם בחיפוי רציף, ללא שלוחות טפטוף, לפני גידול עגבניות לתעשייה וגזר. הזמן הממוצע לחיטוי הסולרי היה 6 שבועות.

לקראת עונת 2018

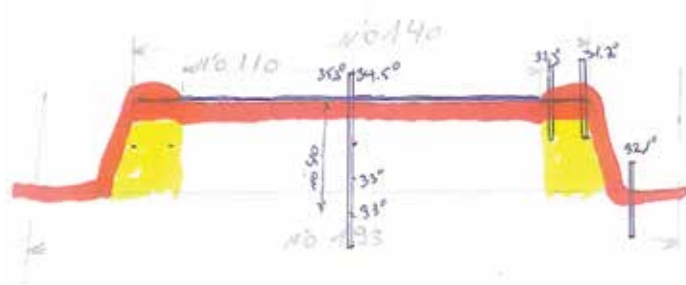
לקראת העונה הנוכחית 2018, ובזמן כתיבת שורות אלה ממש, כ-1,000 דונמים של חלקות אורגניות מחופים באזור העמקים, לפני גידול גזר ועגבניות לתעשייה. החיפוי בעמקים הוא בעיקרו חיפוי רציף, עם מספר חלקות בהן נעשה חיטוי בערוגות באופן ניסיוני (השאיפה להגיע לחיפוי ניילון רחב ככל האפשר **על הערוגה!**). בנגב היקף השטחים האורגניים המחופים הוא כ-800 דונם לפני גידול גזר, וגם השנה החיטוי הוא בערוגות.

מצוי מול רצוי

בעונה הקודמת 2017 ובעקבות פגישה עם פרופ' אברהם גמליאל, יצאנו לשטח לבדוק את יעילות החיפוי המצוי ביחס לרצוי.

כדי להגיע לטמפ' הרצויות בחיטוי הסולרי, על הקרקע להיות ברטיבות של קיבול שדה **לכל אורך חתך הקרקע המיועד לחיטוי וברוחב הערוגה!** במצב של קיבול שדה ובשיא טמפ' הקרקע היומית (בדרך כלל בשעות אחר-הצהריים), הטמפ' הרצויות בעומק של 10-15 ס"מ הן כ-45-55 מ"צ, ובמקביל, בעומק של 5 ס"מ, הטמפ' הרצויות צריכות לעלות על 60 מ"צ. דגמנו מספר דגימות בעומקים שונים: בעומק של כ-12 ס"מ ובעומקים 30 ו-40 ס"מ. דגמנו את החום במספר מיקומים בערוגה: בשולי הערוגה מחוץ לניילון, במרכז הערוגה תחת הניילון ובעקבות הטרקטור.

ראו שרטוט לדוגמא:

חיפוי רציף 2017

חיפוי בערוגות 2017

חיפוי רציף 2018

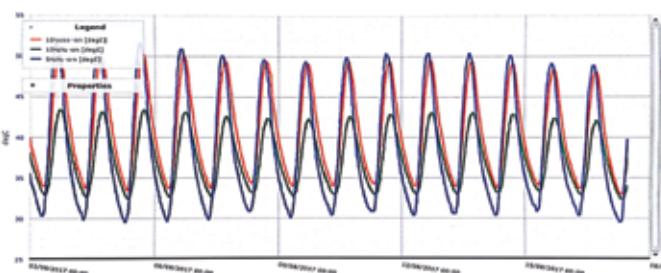
חיפוי בערוגות 2018

לסיכום

ברוב הערוגות שנדגמו, נראה היה כי הרטיבות אינה מספקת, ובקידוח לעומק הערוגה, מתחת לפלסטיק, מצאנו שהקרקע בעומק של 12 ס"מ יבשה או בקושי לחה. ההפרש בין הממצאים שנמדדו בשטח לבין הרצויים הגיעו לכ-5 מ"צ ויותר. במרבית הדגימות בחיפוי רציף ובערוגות, לא נמדדו טמפרטורות מעל ל-45 מ"צ בעומק של 12 ס"מ במרכז הערוגה (מלבד צמוד מאוד לשלוחות הטפטוף בחלקות הרלוונטיות).

השתנות החום במרכז הערוגה, בחיפוי ערוגות, לפי שעות היום

נתוני מדידת מעלות החום (צלזיוס) בעומק 12 ס"מ

הערות	טמפ' בעקבה	טמפ' שול מחוץ לניילון	טמפ' במרכז ערוגה	חיפוי ניילון	משק
ללא שלוחות טפטוף, שיפוע מערבי	34	35	42	ערוגות	משק 1
ללא שלוחות טפטוף, שיפוע מזרחי, ניילון מאובק	35	36.5	38	ערוגות	משק 1
ללא שלוחות טפטוף, שיפוע מזרחי, ניילון מאובק	35	35	36	ערוגות	משק 1
עם שלוחות טפטוף אחת, שיפוע מערבי	35	37	42	ערוגות	משק 1
עם שלוחות טפטוף אחת, שיפוע מערבי	36	37	43	ערוגות	משק 1
ללא שלוחות טפטוף		33	39	ערוגות	משק 2
ללא שלוחות טפטוף		33	40	ערוגות	משק 2
ללא שלוחות טפטוף	33.5		42	רציף	משק 2
ללא שלוחות טפטוף	33.5		43	רציף	משק 2
עם שלוחות טפטוף אחת	36		41	רציף	משק 3
עם שלוחות טפטוף אחת, מדידה סמוך לשלוחה	35.2		45	רציף	משק 3
עם שלוחות טפטוף אחת, מדידה סמוך לשלוחה			46	רציף	משק 3

בעקבות מדידות החום בערוגות, נראה שבאזורים ללא כיסוי ניילון או כאלו בהם הניילון היה מכוסה באדמה, כלומר כ-30 ס"מ מהערוגה (מהצדדים), נמדדו טמפ' נמוכות יחסית ודומות לטמפ' שנמדדו בעקבות הכלים. באזורים אלו, ייתכן שיעילות החיטוי מוטלת בספק.

כמו כן, נראה שלרטיבות הקרקע יש השפעה מכרעת על ההתחממות הרצויה; בדגימות בהן הייתה רטיבות נאותה, הגיעו הטמפ' לתחום הרצוי. על כן, שלוחות טפטוף אחת אינה משיגה את ההרטבה הדרושה לרוחב הערוגה. נקודות נוספות, בהן יש להתחשב במידת הניתן, הן: ניקיון הניילון, שימוש בניילון "אנטי דריפ" (להעצמת חדירות האור והשפעות החום) וכיוון המדרון.

גם השנה, בחלק מהחלקות המחופות, נראה שהקרקע לא לחה מספיק תחת החיפוי. בחלקות מסוימות החיפוי בערוגות התרחב על הערוגה, תוך צמצום שולי הערוגה תודות לשימוש ביריעות חיפוי של 2 מטרים. לקראת סוף תקופת החיפוי, נצא לשטח לבדוק "כמה פרסות יש בין הרצוי לבין המצוי...".

תודה למגדלים ולמשקים!

בתעשייה

חדשות מעניינות לעוסקים בתעשייה האורגנית

אספה: טלי ברנר

אורגני ופוליטיקה

הפרלמנט האירופי השיק תקן אורגני חדש, להבטחת אמינות לסקטור האורגני הצומח; מעתה התקנה האורגנית האירופית: 2018/848. התקנים האורגניים החדשים יבטיחו את טיפוח האדמה, טיפול הוגן בבעלי-חיים וייצור מזון מעובד הוגן; זאת לעומת הגישה הקודמת, שכיוונה למוצרים נקיים מחומרי הדברה - אך כיום זה כבר לא מספיק. 50% מהתוצרת האורגנית הנמכרת באירופה היא מיובאת. ישנם דגש על בדיקתה.

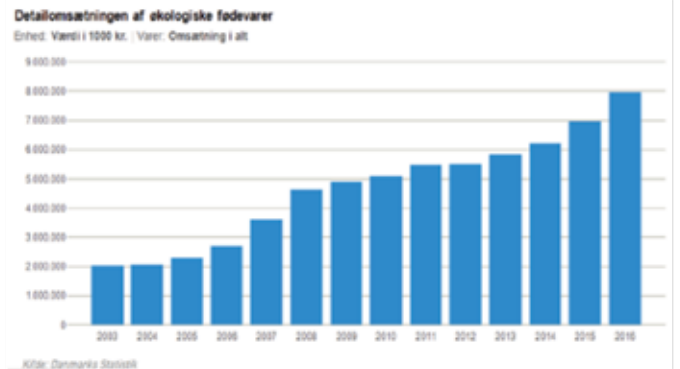
https://www.foodnavigator.com/Article/2018/04/20/New-EU-organic-regulation-to-deliver-certainty-to-consumers?utm_source=copyright&utm_medium=OnSite&utm_campaign=copyright

שיווק אורגני

ב-2016 היווה שוק המזון האורגני בדנמרק 9.7% מכלל המכירות, בלוקסמבורג היווה 8.6% מזון אורגני ובשוויץ - 8.4%. מנתוני 2017 כבר נמצא כי 50% מהצרכנים בדנמרק קונים מוצרים אורגניים על בסיס שבועי וכי כלל מסחר המזון האורגני עבר את ה-10%. הצרכן הדני לוקח אחריות בשמירה על הסביבה, על איכות המים ועל טיפול הוגן בבעלי-חיים, כך על פי הל פריברג, מנכ"ל הארגון האורגני הדני.

תעשיית המזון האורגני בדנמרק ממשיכה לפתח מוצרים מעובדים חדשניים: משקאות, גלידות, מוצרי חלב, סוכריות באיכות ובבטיחות מזון גבוהה, המיועדים לשוק המקומי המתפתח ולשוקי יצוא. אחד מיעדי היצוע האורגני החשובים של דנמרק הוא השוק האורגני הסיני, ושוק זה הולך וגדל.

התפתחות השוק המקומי הדני

18.2.18 - קטי אסקי

<https://www.foodnavigator.com/Article/2018/02/15/Danes-set-record-for-organic-consumption>

מתוך WHOLEFOODS MAGAZINE - אפריל 2018

חדשות מארה"ב

הסקטור האורגני ממשיך לגדול. חברת ג'נרל מיל'ס מודיעה, כי עד 2020 תיעשה הסבה של 14,000 דונם חיטה לאורגנית בדרום דקוטה, עבור מוצרי החברה.

לואיס גולדשטיין, סגן הנשיא של חברת אורגניק וולי, אומר כי חנויות נוחות, קמפוסים ומסעדות בשדות תעופה מציעים מגוון גדול יותר של מוצרים אורגניים, כדי לענות על הדרישה של צרכנים למזון בריא גם מחוץ לבית.

<https://wholefoodsmagazine.com/grocery/features-grocery/the-organic-way>

הצצה לתחום האורגני בתום משחקי מונדיאל 2018

צרפת - 6.7 מיליוני יורו מכירות השוק האורגני הצרפתי.

קואטיה - 930,000 דונם אדמה חקלאית אורגנית מאושרת.

מתוך חדשות IFOAM - יולי 2018

מוצר חדש על המדף

חברת קוקה קולה העולמית מוסיפה לסדרת ה-VIO BIO LIMO - הסדרה האורגנית שלה, משקה חדש: לימונדה עם ג'ינג'ר ועשבי תיבול. המוצר נוסף למשקאות: אשכולית אדומה, תפוזים ולימונדה.

פעילות בארגון לחקלאות אורגנית

שולחן עגול לחקלאות אורגנית

ניהל את הדיון, סיכום ורשום: ד"ר יזהר טוגנדהפט, מדריך מטעים והזנת הצמח בארגון

שולחן עגול לחקלאות אורגנית התקיים בוועידת ישראל לחקלאות 2017, ב-26.12.17, תחת הכותרת "פערי ידע בחקלאות האורגנית". בדיון השתתפו: סטיבן שרמן, נוטע (צובה), גיא ישועה, נוטע (גני טל), איתי שליון, ירקות (נהלל), מוטי צמיר (ארגון מגדלי פירות), בני שמולביץ, איציק כהן ויזהר טוגנדהפט (הארגון לחקלאות אורגנית). נקודות שונות, שמטרידות את החקלאים האורגניים, הועלו לשולחן ונידונו באופן חופשי.

המצוקה העיקרית של המגדלים, ביחוד מגדלי ירקות אינטנסיביים מאוד, היא מיעוט הדרכה זמינה. הארגון לחקלאות אורגנית מעמיד לרשות המגדלים מדריכה אחת לשטח הפתוח ומדריך אחד לבתי צמיחה. הגידול של ירקות, בהיותו קצר ועתיר השקעה וסיכונים, דורש זיהוי בעיות מהיר ותגובה מיידית של החקלאי. השתהות עלולה לגרום להפסד הגידול כולו. מגדל כזה צריך הדרכה צמודה וזמינה. המגדלים מציגים שמדריכי הגידולים השונים בשה"מ אינם מכירים את המגבלות והניואנסים של הגידול האורגני, למשל חומרי הדברה או כיצד לאזן בין יסודות ההזנה, ועל כן עצותיהם אינן תמיד ישימות.

השוק האורגני קטן, ולכן סובל ממחירי תשומות גבוהים ומקושי גדול בתכנון ארוך טווח. יש מעט יצרנים של שתילי ירקות אורגניים, וגם הביקוש למוצרים אלה קטן, לכן המחיר לחקלאי גבוה מאוד באופן יחסי. גם היצע הזנים מוגבל, וקשה לקנות שתילים של זנים חדשים. למרות מספרם הקטן, המגדלים מתקשים לשתף פעולה זה עם זה. חסרה התארגנות לשיווק משותף של מוצרים זהים או דומים ומשלימים, אין בסיס נתונים

"קלאב גד"ש אורגני - דרום". המפגש כלל הרצאות שונות בנושא קרקע: ד"ר רוברטו נתן משה"מ הסביר על בדיקות קרקע - אמצעים ודגשים בנייתוח תוצאות הבדיקות.

פרופ' אברהם גמליאל

ממכון וולקני הדגיש את עקרונות היישום הנכון של החיטוי הסולרי, בהתייחס להיקף חסר התקדים של כ-1,800 דונם שטחים אורגניים שחוטאטו סולרית בעונה שעברה. עבורי הייתה זו הזדמנות מצוינת לתאר את מורכבות העולם דרך אספקלריית הקרקע: מחד מבוא לחיים המיקרוסקופיים הענפים והמרתקים המתרחשים בקרקע וחשיבות טיפוחם ושמירתם ומאיך הכלים העומדים לרשותנו בבקרת עשבייה באמצעות מיכון וטכנולוגיה והמחיר אותו עלינו לשלם בחיוניות הקרקע. חתמו את המפגש המרתק עדכוני המגדלים, עד הפעם הבאה...

סיור כורמים בליכ

בסוף מאי התקיים סיור כורמים במושב לביש. בסיור התארחנו במשק לגידול ענבי מאכל מהטובים בארץ - משק הירש של משפחת הדר. בילינו את מרבית היום בין צלי שריגים מוריקים ובין זמורות מפוסלות בכרם מטופח ומצוין. חיימקה הדר ובנו איתי הסבירו למגדלים האורגניים, על בפתחות ובאדיבות, על תהליך הגידול של זנים שונים, תוך התמקדות בזנים הרלוונטיים בגידול האורגני. ממושב לביש, המשכנו למו"פ לביש, לשיחה עם ד"ר רוברטו נתן על השקיה ודישון של כרם מאכל אורגני.

שולחן מגדלי גינות ירק

בחודש יוני נערך מפגש של שולחן מגדלי גינות ירק בארגון לחקלאות אורגנית. למפגש, שעסק באתגרים בגידול ובשיווק תוצרת אורגנית לשוק המקומי, הוזמנו כל מגדלי גינות הירק. במפגש דנו בנושאים השונים, ובהמשך הוקדש זמן גם לעדכוני מגדלים.

ביתן הארגון בתערוכת "פרש אגרו משוב"

יפה אלפליטל

בסוף חודש יוני התקיימה בגני התערוכה בתל אביב תערוכת "פרש אגרו משוב".

מהימן על היקף הגידולים השונים (הדבר מהותי לענף הפירות), ולכן החקלאי אינו יכול לתכנן נטיעות או זריעות בדרך שתצמצם את הסיכון הכלכלי להשקעתו. החקלאים מרגישים שהסיטונאים מנצלים חוסר זה במידע כדי להשפיע על התמורה לחקלאי. למרות הגידול בצריכה של התוצר האורגני, המגדלים מרגישים שניתן להאיץ עוד יותר את הגידול בשוק המקומי, על-ידי הורדת המחיר לצרכן והגדלת ההיצע.

קושי אחר, רגולטורי, הוא ההתנגשות בין הצורך והרצון לגדל תוצרת טרייה ללא רעלים לבין הסיכונים הכרוכים בחשש מרחף משדות שכנים. מדינתנו צפופה מאוד, והיכולת לייצר מרחב נקי מרחף, ביחוד במשק המושבי, מוגבלת מאוד. עולה הקריאה להרחיב את סל הכלים העומדים לרשות החקלאי, הן בסיוע מימוני בהקמת וילונות לעצירת רחף והן בפעולות שיטילו על מי שמרסס חומרי הדברה - חקלאים קונבנציונליים, רשויות מקומיות וגופים אחרים - אחריות פלילית או לפחות אזרחית כספית, גם בשל ההשלכות הסביבתיות של ריסוסים כאלה וגם בשל הפגיעה הכלכלית בשכנים.

שאלות נוספות: בבקעת הירדן פועלת רק חברת פיקוח אחת, שהיא מונופול באזור זה; כיצד אפשר לשמור על מחירים הוגנים בפיקוח במצב כזה? יש רצון וצורך לחבר את מדריכי שה"מ לעולם האורגני; כיצד ניתן לבסס חיבור שכזה? כיצד ניתן לחזק את הארגון לחקלאות אורגנית? כיצד אפשר לשכנע מגדלים ועוסקים אורגניים נוספים להצטרף? ועוד.

דיווח על פעילויות בגד"ש האורגני, ביגנות הירק ובכרמי המאכל

ד"ר שירלי גזית, ממ"ר גידול ירקות וגד"ש

מפגש קלאב אורגני צפון

בחודש פברואר, כשבועיים לפני לכתו של מריו לוי לעולמו ת.ג.ב.ה, התכנסנו שוב לכנס ולמפגש מגדלים במסגרת "קלאב גד"ש אורגני - צפון" בעין חרוד מאוחד. תבנית ה"קלאב" מאפשרת למגדלים האורגניים להיפגש בנוחות ובנעימות זה עם זה, עם המדריכים ועם שלל מרצים מומחים בתחום. כהרגלו ב"קלאב" ההיענות של חקלאי הצפון האורגניים הייתה רבה: חקלאים מתחילים וותיקים ממשקים קטנים וגדולים נפגשו ללימוד ולעדכונים שוטפים, וביניהם מורנו, מריו לוי. אילו ידעתי שיהיה זה המפגש האחרון שלי אתו, הייתי שמחה להוסיף מילים חמות ומכוננות על הערכתי ותודתי הרבה לו. כתמיד, מריו נשא את נאום הסיכום, טרם עדכנו המגדלים זה את זה בקורות משקם. זו הייתה הזדמנות לומר שלום, ונדמה לי כי זה גם מה שעשה...

מפגש קלאב אורגני דרום

בהמשך למפגש זה התקיים בגילת, בראשית מאי, מפגש דומה של

גולת הכותרת הייתה חלקת הבזיליקום שמיועדת לזרעים, חלקה מדהימה ביופיה.

הסיום בעין חרוד מאוחד הסתיים בחלקת השקדים האורגניים. היעד הבא היה קיבוץ בית אלפא. ביקרנו במטע התאנים האורגניות, זן ברזילאי. המגדל בני לירון מתמודד עם מחלת הפוזריום (מחלת קרקע), מה שאילץ אותם להכשיר חלקה נוספת כדי שיוכלו להחליף את החלקה הנגועה. רוב התוצרת משווקת כיום בארץ. המאבק מול המגדלים הברזילאים גרם לכך שההתמודדות עם היצוא קשה מאוד, וחלון ההזדמנויות לייצא צומצם מאוד.

טף אורגני - קיבוץ סעד

קיינה חקלאות אורגנית

הארגון לחקלאות אורגנית הופיע בתערוכה בביתן משלו וחברו אליו שלוש חברות שהציגו בו את מוצריהן:

- חברת רמנוע תעשיות אורגניות בע"מ - קומפוסט מכופתת העובר תהליך כפתות ומאפשר פיזור נוח, אחיד ומרוכז.
- קיינה חקלאות אורגנית - הומוס תולעים נזלי המיועד לדישון.
- קיבוץ סעד - טף אורגני - הדגן הקטן בעולם, שיכול להחליף כל קמח אחר ונחשב כמזון על, "סופר פוד".

רשמי סיום מקצועי בהשתתפות חנן בזק, מנהל שה"מ

בני שמולביץ, יו"ר הארגון לחקלאות אורגנית

חברי המזכירות עם צוות המדריכים אירחו את חנן בזק, מנהל שה"מ, בחלקות האורגניות בעמק יזרעאל.

המשתתפים נפגשו במושב רמת צבי, בלול המטילות של שמואל שורניק. שורניק סיפר לנו קצת על העבר של המקום ובאיזה שלב נכנס לגידול האורגני. סיירו בלול המטילות. לול מסודר, נקי, והעופות בריאים.

משם המשכנו לקיבוץ עין חרוד מאוחד, בו נפגשנו עם אופיר בשור והלל פרג.

התחנה הראשונה הייתה מטע הזית, מטע יפה ומסודר, שבצמוד לו חלקת אבטיח מללי לגרעינים למאכל, שתוצרתו תימכר בשוק הקונבנציונלי (חייבים לחשוב על שוק אורגני לגרעינים). לצידה חלקת טף משובשת מאוד בעשבים, שמתברר כי העשבים בה היו מעורבים בזרעים עצמם.

מחלקת הטף המשכנו לחלקה מחופה בניילון לחיפוי סולארי, המיועדת לגידול עגבניות לתעשייה.

דוח מצב החקלאות האורגנית בישראל ד"ר שירלי גזית, ממ"ר גידול ירקות וגד"ש, הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית בישראל

(2017), שהם כ-2% מכלל השטחים המעובדים ו-6% מכלל שטחי השלחין;

גד"ש	כ-50,000 דונם
מטעים	כ-6,500 דונם
ירקות בבתי צמיחה	כ-2,000 דונם
אחר	כ-1,500 דונם

יצוא תוצרת אורגנית ישראלית

בשנת 2017 יוצאו כ-18,000 טונות גזר אורגני במחיר ממוצע של כ-600 יורו לטונה בשער הנמל וכ-25,000-30,000 טונות תפוח אדמה אורגני במחיר ממוצע של כ-500 יורו לטונה בשער הנמל. בעונה החולפת יוצאו כ-11,180 טונות גזר אורגני, במחיר ממוצע של כ-750 יורו לטונה (בגלל מחסור גדול ולא צפוי בתוצרת מקומית באירופה: גשמים בספרד ואיחור בהספקת התוצרת של המגדלים שם ובעיות אחסון בתוצרת בגרמניה). אבל... בשוקי היצוא של ירקות אורגניים יש דינמיקה מהירה, וקצוות מחירי התוצרת עשויים להשתנות בקיצוניות בעתות שונות בעונה ובין עונות שונות. היצוא האורגני הישראלי מכניס למדינה סך של כ-400 מיליון ש"ח בשנה במט"ח ומהווה 10% מכלל יצוא התוצרת הטרייה.

חקלאות אורגנית כאתגר

חקלאות אורגנית ושימור השטחים האורגניים הם אתגר גדול עבור החקלאים הבוחרים במסלול זה. "בניית" שטח אורגני אורכת שנים (תקופת ההסבה המינימלית לרוב השטחים היא 3 שנים). במקביל להכשרת שטח, נדרשת הכשרת כוח אדם מקצועי לגידול אורגני ועוד מכלול הצאות נוספות לדוגמה (טיוב קרקע בקומפוסט, הכנת קרקע ייעודיות לממשק האורגני: הנבטות, עיבודים נוספים גם במיכון ייעודי, עישוב ידני, שימוש במועילים ובהדברה משולבת, מחזור זרעים ועוד). התהליך הממושך ומכלול הפעולות הנוספות/האלטרנטיביות, בהשוואה לממשק קונבנציונאלי, מסתכמות בעלויות גבוהות בייצור ובשימור מערכת חקלאית זו. פעמים רבות, על רקע אתגרי הממשק, נאלצים החקלאים להילחם בביתם שלהם, לדוגמה בגד"ש: פעמים רבות מנהל הגד"ש מעוניין בתוצאות מיידיות וממאן להמתין מספר שנים (לפחות כאורך מחזור הזרעים), כדי להבין את כלכליות הגידול. תהליך ארוך ומייגע עשוי להיחרס במצבים כאלו במחיר יז.

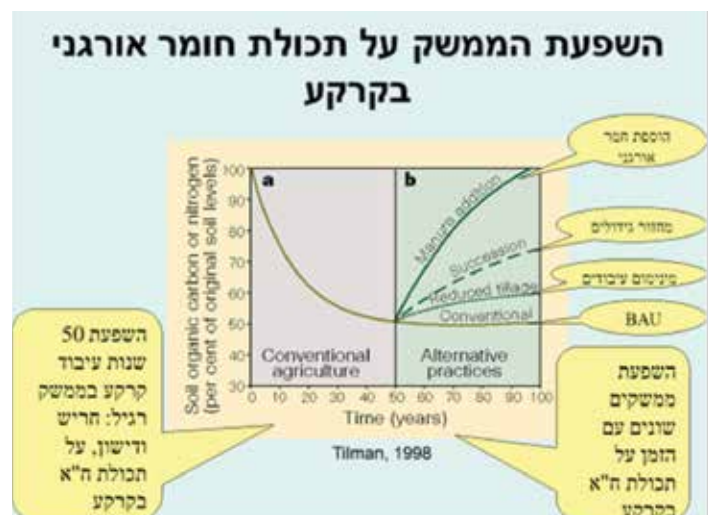
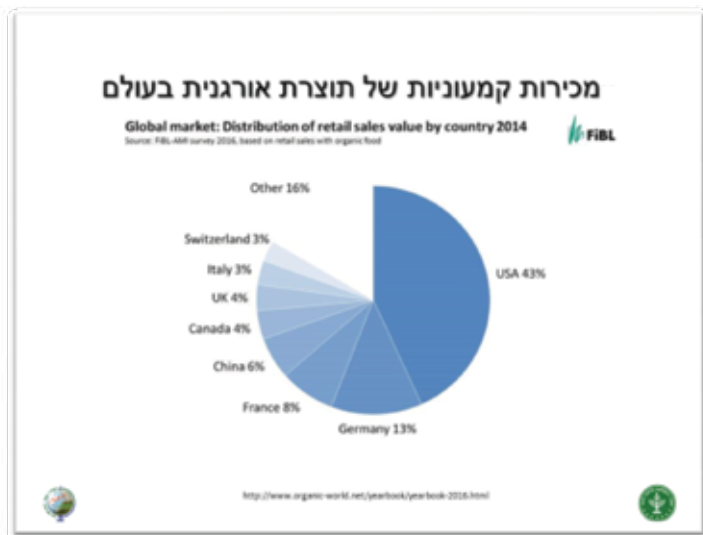
חקלאות אורגנית כתפיסת עולם

ההיסטוריה האנושית רצופה מקרים בהם המערכות המקיימות את החברות השונות נוצלו אל מעבר לכושר נשיאתן, והתוצאה ברבות השנים הייתה התמוטטות של אותן ציוויליזציות, לדוגמה: האסון האקולוגי באיי הפסחא, שהפכו מאיים מכוסים ביער עבות וממערכת המקיימת עצמה, לערבת עשב סלעית ממנה נעלמו מרבית מיני הצמחים ובעלי-החיים. דוגמה נוספת היא בני המאיה באמריקה הדרומית, שעל-פי סברה אחת נכחדו כתוצאה מהשפעה הרסנית על המערכת האקולוגית, שגרמה לשינוי אקלימי ולפגיעה בפרויות הקרקע וביכולת לייצר מזון. דוגמאות "צעירות" יותר הן אסון "קערת האבק" - שורה של סופות אבק שהתרחשו בשנות ה-30 של המאה הקודמת בצפון אמריקה וגרמו למשבר סביבתי, כלכלי וחברתי חמור. הסיבה להתרחשות "קערת האבק" היא ככל הנראה שילוב של עיבודים חקלאיים לא נכונים ושנות בצורת. פעולות שנעשו, כגון חישוף קרקע, עיבודים מעמיקים ואינטנסיביים, רעיית יתר ועוד, גרמו לסחיפה של כמויות קרקע עצומות, שקברו במהלך סחיפתן אזורים שלמים. האסון הסביבתי גרם לגל נטישה של תושבים מטקסס, מארקנסו, מאוקלהומה ומאזורים סביב המישורים הגדולים, ולמעלה מחצי מיליון אמריקאים נותרו ללא קורת גג. תופעת ההתחממות הגלובאלית היא דוגמה טובה לתופעה בימינו אנו, העלולה לזעזע את קיימות המערכת האנושית בכללה.

חקלאות אורגנית, תפיסת עולם מקיפה, המורכבת מהיבטים סביבתיים, אנושיים ואגרונטכניים, מציגה את הצורך לשמור על איזון הסביבה על כל מרכיביה. יש לזכור כי תקנות החוק האורגני הישראלי כפופות לתקנון האיחוד האירופי, המונחה מקצועית על-ידי ארגון העל האירופי לאורגניים אורגניים, ה-IFOAM. בנוסף, הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית פועל בכפוף לארגון ה-IFOAM הבין לאומי, ונציגיו אף משרתים בו כבעלי תפקידים פעילים. <https://www.ifoam.bio>

החקלאות האורגנית בארץ

היקפי השטחים המעובדים בארץ הם כ-3 מיליוני דונם (2014), מתוכם כ-1 מיליון שלחין (2017). היקף השטחים האורגניים כ-60,000 דונם

שיווק אורגני בישראל

בשנת 1999 היה היקף המכירות הגלובאלי בענף האורגני כ-15.2 מיליארד דולר. ב-2004 עלה היקף המכירות ל-28.7 מיליארד דולר. המכירות המשיכו לעלות, ובשנת 2014 עמד היקף המכירות האורגני הגלובאלי על 80 מיליארד דולר.

בישראל מחירי התוצרת האורגנית גבוהים משמעותית ממחירי התוצרת הקונבנציונאלית. התוצרת האורגנית נתפסת כמיתוג לאיכות ומזון בריאות, והרוכשים אותה יכולים לממן את תוספת המחיר. מכאן, שהשוק המקומי גדל רק באחוזים נמוכים בהשוואה למדינות האיחוד האירופי.

לכן נציע מספר כיווני פעולה

- לאפשר את הייצור החקלאי האורגני במחיר זול יותר - לעודד חקלאים למעבר לגידול אורגני בהפניית תקציבים על-פי קריטריונים מקצועיים, מיכון המשק האורגני האינטנסיבי.
 - העלאת המודעות והצריכה של מזון בריאות אורגני באמצעות פרסום ושיווק המוניים, בדומה לפרסום אחר של תוצרת חקלאית. הפניית תקציבים לפיתוח מסלולי שיווק ייחודיים למשק המשפחתי והמאורגן (שיווק ישיר לצרכן, שווקים חדשים ועלייה בשרשרת הרווח ושיווק מוצרים ממותגים ועוד).
 - החקלאות האורגנית צריכה להוביל כמשכוכית את מגמת שימור הסביבה - סביבה "רוקה" וחקלאות תומכת סביבה. יש לפרסם בציבור הרחב את תרומתה, כתרומת החקלאות הישראלית לעם ולארץ.
 - הקמת משקי דוגמה אורגניים לתמיכה בשלל המטרות שלעיל.
- לשם פינו מועדות, נעשה ונצליח!**

אבל... "יש תמורה לאגרה!" מערכות אלו מטיבות עם הקרקע, מעלות את אחוז החומר האורגני בקרקע, מעודדות פאונה מטיבה של אורגניזמים ומגוון מינים מעל ומתחת לקרקע ועוד, פעולות המגבירות את פוריות הקרקע. חקלאות אורגנית מטיבה עם הסביבה בכללותה, בכך שהיא מייצרת מזון נקי משאריות רעלים ופועלת למזער גם את שאריות החומרים בסביבה בכלל.

מכירות (מיליוני שקלים)					
מוצרים אורגניים	קטלוג פרטי - מחלקה	2012	2013	2014	2015
ירקות טריים בתפזורת	6.0	6.2	6.9	9.1	
עלים ותבלינים טריים	2.5	2.8	3.6	4.0	
פירות טריים בתפזורת	2.5	3.0	2.6	3.8	
Total אורגני	10.9	12.0	13.1	16.9	
ירקות טריים בתפזורת	2,171	2,370	2,367	2,023	
עלים ותבלינים טריים	364	386	391	354	
פירות טריים בתפזורת	1,661	1,729	1,846	1,593	
סה"כ פירות וירקות טריים לא אורגניים	4,197	4,485	4,604	3,971	
סה"כ פירות וירקות	4,208	4,497	4,617	3,988	
נתח אורגני	0.26%	0.27%	0.28%	0.28%	0.42%

הבית שלך באורגני

הארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית בישראל

קורס יסודות החקלאות האורגנית

הלכה למעשה – ינואר 2019

מיקום הקורס ומועדיו:

הקורס יתקיים במועצת הצמחים, יהוד. ויכלול 5 מפגשים + סיור

במועדים שלהלן: 07.01, 08.01, 09.01, 14.01, 15.01, 16.01

שעות הלימוד: 08:00-16:00

לפרטים נוספים:

ארגון לחקלאות ביולוגית אורגנית בישראל

yafa@organic-israel.org.il

03-7361097/8